

Engelsk bombräd mot Finland under andra världskriget

Av Christer Bergström

Under större delen av andra världskriget – mellan december 1941 och hösten 1944 – låg Storbritannien och Finland i krig med varandra. Men det var ett krig mest för formalitetens skull, därför att de båda länderna stod på olika sidor i Sovjetunionens krig. I huvudsak var det ett krig utan blodsutgjutelse, med ett undantag – ett brittiskt bombanfall mot en stad i Finland. Dessutom utfördes detta flyganfall innan något krigstillstånd rådde mellan de båda länderna!

De brittiska flygare som lyfte från hangarfartygen HMS *Furious* och HMS *Victorious* strax efter klockan två på eftermiddagen den 30 juli 1941 upplevde sannolikt samma förvirring som de flesta gör som inte är vana vid sommarsolståndet. Strålände solsken dygnet runt brukar ge upphov till både trötthet och en lätt förvirring. Huruvida de brittiska flygarnas ovana vid dessa nordliga förhållanden spelade in, går inte att klarlägga, men faktum är att det uppdrag de gav sig av på skulle

leda till ett av de största bakslagen för den brittiska flottans flyg under andra världskriget.

De brittiska flygarna hade två mål – den tyskockuperade nordnorska hamnen i Kirkenes, och Linhammar, den finska staden Petsamos hamn. Trots sin litenhet (bara några tusen invånare) hade Petsamo skaffat sig ett visst mått av världsrykte. På 1920-talet hade man funnit stora nickelfyndigheter i området, och dessa började utvinnas av ett kanadensiskt gruvbolag på 1930-talet. Ett av de första stora slagen under finska vinterkriget stod just vid Petsamo, och i Moskvafreden i mars 1940 fick Finland behålla staden (som man dock fick avträda till Sovjetunionen efter fredsslutet 1944).

Efter den tyska invasionen av Norge och Danmark den 9 april 1940 blev Petsamo och dess hamn Linhammar Finlands och Sveriges enda export- och importväg åt väster. En landsväg drogs 50 mil genom obygderna från Petsamo till Ro-

Linhammar var Petsamos hamn, som skulle bombas sönder och samman. Hamnen var också Sveriges andningshål mot väst efter att tyskarna ockuperat Norge och Danmark.

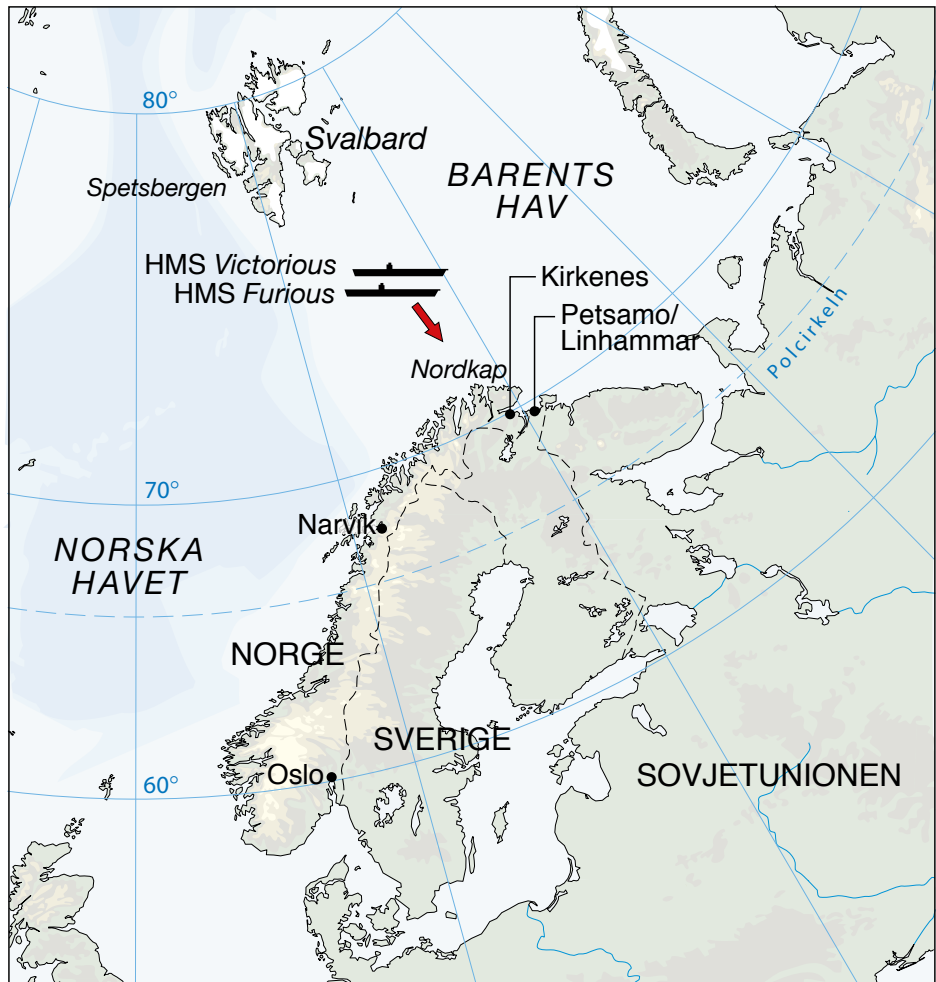

vaniemi och svenska Haparanda. Längs denna sandiga ”kostig” färdades under de närmaste månaderna tusentals lastbilar med gods till och från Linhammar. Petsamotrafiken, som transporterarna kom att kallas, blev särskilt viktig för det svenska flygvapnet. Det var genom Linhammar som vårt land fick merparten av de J 9-jaktplan som köpts från USA. Totalt anlöpte under denna period över 200 fartyg Linhammar, och de fraktade en halv miljon ton varor.

Inte undra på att denna lilla hamn tilldrog sig britternas uppmärksamhet när tysk militär närvaro började bli alltmer uppenbar i norra Finland. Det började med att britterna den 14 juni 1941 förklarade Linhammar i blockad. När så Tyskland invaderade Sovjetunionen den 22 juni 1941 – bland annat från Petsamo-området – fick Linhammar en nyckelroll för försörjningen av de tyska trupperna i regionen. En stor del av den utrustning och ammunition som general Dietls styrkor behövde för att marschera mot Murmansk, fraktades med små kustbåtar från Norge till Linhammar.

Ryssarna gjorde upprepade försök att bomba Linhammar, men de hade vid den här tiden alltför små flygstyrkor i området för att kunna lyckas. Den 29 juni 1941, till exempel, blev fyra av åtta MBR-2-flygbåtar som skickats ut för att bomba hamnen nedskjutna av tyskt jaktflyg. I det läget väcktes tanken på en överraskande brittisk flygräd norrifrån, från havet.

Den brittiske premiärministern Churchill hade tidigt deklarerat att ”varje land som sluter sig till Hitler är vår fiende”, och han betraktade Finland, som stred på samma sida som Tyskland mot Sovjetunionen, med stor misstänksamhet. Den 12 juli 1941 slöts ett avtal om ömsesidigt samarbete mellan Stor-

Hangarfartyget *Furious* deltog såväl i Norgekampanjen 1940 som i senare flygattacker mot tyska mål i Norge, bland annat mot *Tirpitz* i Altafjorden.

Hangarfartyget *Victorious* med jaktplanet Fairey Fulmar och torpedbombplanet Fairey Swordfish ombord.

britannien och Sovjetunionen. Ungefär samtidigt gav Churchill personligen order om operation "EF" – ett kombinerat anfall av hangarfartygsbaserat flyg mot Kirkenes och Linhammar – de två viktigaste hamnarna för de tyska styrkorna i norra Finland.

De arton torpedflygplan av typerna Albacore och Swordfish som, med eskort av sex jaktflygplan, lämnade hangarfartyget *Furious* på eftermiddagen den 30 juli 1941 hade Linhammar som mål. Klockan var ungefär halv tre på eftermiddagen när de brittiska planen flög in över Finland – ett land som Storbritannien åtminstone ännu inte befann sig i krig med. Marinflygarna hade hoppats på att genomföra en upprepning av "Taranto" – det förödande slaget mot den italienska flottan i hamn i november 1940 – men istället blev det platt fall.

För det första var kajerna i hamnen nästan helt öde. Allt som fanns var två mindre handelsfartyg. När de brittiska planen sedan dök ner och påbörjade sitt anfall, visade sig försvaret vara väl förberett. Ett tyskt flygplan hade redan siktat de brittiska hangarfartygen. Britterna möttes av en rasande eldgivning från luftvärnet. Två Fulmar-jaktplan blev träffade. Den ena kraschade rakt i hamnen och den andra nödlandade i havet en mil utanför kusten. Ändå genomförde torpedflygarna sitt anfall med stort mod. Även en Albacore blev nedskjuten (besättningen lyckades efter många äventyr ta sig till den ryska sidan av fronten).

Ett av de två fartygen – ett norskt handelsfartyg med rom i lasten – träffades av torpeder och gick till botten. Därefter anföll planen hamnanläggningarna med kulspruteeld och satte hamnkontoret och flera lagerbyggnader – bland annat ett stort fiskmjölslager – i brand. När de brittiska flygarna vände tillbaka mot sitt hangarfartyg var hamnområdet insvept i tjock, svart brandrök. Två tyska soldater och en finsk Lotta hade dödsats och fyra finska civilpersoner var skadade.

Ändå kan flyganfallet mot Linhammar inte betecknas som någon framgång. Det var ett stort bakslag för britterna att inte fler fartyg befunnit sig i hamnen. Ännu värre gick det för de flygplan som från hangarfartyget *Victorious* angripit Kirkenes. De rände rätt in i en formation tyska jaktplan, och den följande luftstriden blev rena massakern. Av tolv Albacore-torpedplan blev alla utom ett nedskjutna, och dessutom gick två av eskortjaktplanen förlorade – alltsammans utan en enda tysk förlust.

Diplomatiskt innebar bombningen av finskt territorium ett ytterligare bakslag för britterna. Den ledde till att finländarna lät bryta de diplomatiska förbindelserna med Storbritannien,

Fairey Swordfish "the Stringbag" var föråldrat vid andra världskrigets utbrott men blev legendariskt för sina insatser mot italienska flottan i Taranto och jakten på tyska slagskeppet *Bismarck*.

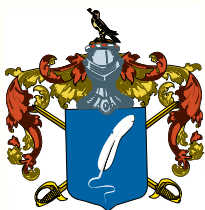

Fairey Albacore skulle ersätta Fairey Swordfish, men gammal visade sig bäst!

som därmed gick miste om vad som varit en av dess viktigaste spioncentraler i kriget – ambassaden i Helsingfors. Därmed inleddes nedräkningen för den brittiska krigsförklaringen mot Finland. Denna följde den 6 december 1941, på Finlands självständighetsdag. ●

Fairey Fulmar var brittiska flottans jaktplan även om den mer liknade bombplanet Fairey Battle.

SVENSKT
MILITÄRHISTORISKT
BIBLIOTEK

Churchill och Mannerheim

Det var med största motvillighet som Storbritannien förklarade Finland krig i december 1941. Inte undra på det. Churchill och Mannerheim kände varandra väl och delade uppenbarligen samma värderingar - båda avskydde såväl kommunism som nationalsocialism. Ödet tvingade dock Churchill att samverka med Stalin och Mannerheim att samverka med Hitler.

"En kraftkarl, en verklig klippa", var Churchills omdöme om Mannerheim. De träffades första gången i oktober 1919 och möttes efter det med jämna mellanrum, inte minst för att samverka mot det bolsjevistiska hotet.

Det var Stalin som mer eller mindre tvingade fram en brittisk krigsförklaring mot Finland. Stalin krävde redan i september 1941 att Churchill skulle förklara Finland krig. Churchill vägrade, men Stalin stod på sig. När Churchill inte längre kunde värja sig gentemot Stalin skrev han den 29 november ett personligt brev till sin vän Mannerheim att Finland omedelbart måste upphöra med krigshandlingarna: I sitt svar skrev marskalk Mannerheim att: "I would regret if these operations, carried out in order to safeguard Finland, would bring my country into a conflict with England, and I will be deeply grieved if you will consider yourself forced to declare war upon Finland. It was kind of you to send me a personal message in these trying days, and I have fully appreciated it."

Finlands kamp under andra världskriget kan inte kallas annat än tapper. Med undantag för den engelska attacken mot Linhammar var det i allt väsentligt en kamp mot först Sovjetunionen och - från hösten 1944 - mot den tidigare bundsförvanten Tyskland. Vill du veta mer om hur Finland stred åren 1941-44? Då rekommenderar jag boken **Luftkriget över Finland**. Det här är berättelsen om kampen om luftherraväldet över Finland, skriven av en av dem som var med, flyghjälten och Mannerheimriddaren Joppe Karhunen. Det är en fascinerande berättelse om hur Finland med små resurser lyckades hålla det röda flyget borta. **Blir du medlem i Svenskt Militärhistoriskt Bibliotek får du boken för 0 kr. Gå in på www.krigsmyter.nu/luftkrig och läs mer.**

Jag hoppas verkligen att du fortsätter att läsa mina mail med tillhörande artiklar. Hela tiden skrivs det nya artiklar, som du kommer att få längre fram. Och vill du fördjupa dig så rekommenderar jag ett medlemskap i SMB. Inget köptvång, ingen medlemsavgift.

En fortsatt nöjsam läsning önskar

Per-Anders Lundström
Stryresman för SMB

PS. Här lite fakta om SMB. Klubben Svenskt Militärhistoriskt Bibliotek (SMB) är en stiftelse som drivs av entusiaster för entusiaster med syfte att tillgodose behovet av militärhistoria. Vi nöjer oss dock inte med att tillhandahålla de böcker som finns på den allmänna marknaden. SMB gör även egna böcker med hjälp av de främsta experterna och militärhistorikerna - böcker du bara får tag på genom oss! Som medlem i SMB är du därmed alltid bland de första som får tillgång till det bästa som publiceras inom militaria. Gå in på www.krigsmyter.nu/luftkrig så får du boken **Luftkriget över Finland** för 0 kr.

En av många böcker som bara finns i SMB. När du anmäler dig som medlem får du den för 0:-.